

بررسی تنوع مورفولوژیکی، ترکیبات فنلی و فلاونوئیدی کل در برخی جمعیت‌های گیاه دارویی دم‌اسب *Equisetum arvense* L. در ایران

مهدی ملک‌پور^۱، جواد هادیان^{۲*}، علی سنبلی^۳، صمد نژاد ابراهیمی^۴

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد فیزیولوژی و اصلاح گیاهان دارویی، پژوهشکده گیاهان و مواد اولیه دارویی، دانشگاه شهید بهشتی تهران

^{۲،۳} دانشیار گروه کشاورزی، پژوهشکده گیاهان و مواد اولیه دارویی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

^۴ استادیار، پژوهشکده گیاهان و مواد اولیه دارویی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

*نویسنده مسئول: J_hadian@sbu.ac.ir

چکیده

گیاه دارویی دم‌اسب با نام علمی *Equisetum arvense* L. گیاهی چندساله، ریزوم دار و دارای دو مرحله رشدی گامتوفیت و اسپوروفیت است که در نواحی شمال و شمال غربی ایران گسترش یافته است. گیاه دم‌اسب دارای اثرات دارویی مختلف نظیر ضد درد، ضدالتهاب، ادرارآور و بهبود دهنده زخم بوده و به دلیل وجود عناصر معدنی به‌ویژه سیلیس اهمیت زیادی دارد. در این تحقیق جمعیت‌های مختلف این گونه به همراه گونه‌های *Equisetum telmateia* Ehrh. و *Equisetum Desf. ramosissimum* مورد بررسی قرار گرفتند. مقایسه میانگین صفات مورفولوژیکی در گونه‌ی *E. arvense* نشان داد جمعیت سراب در صفت ارتفاع گیاه با ۳۹/۶۷ سانتی‌متر در سطح پنج درصد معنی‌دار بود و جمعیت چمستان با ۱۵/۸۲ سانتی‌متر کمترین ارتفاع را داشت. همچنین در ارزیابی صفت وزن خشک گیاه جمعیت مرزن‌آباد با میانگین ۱/۳۱ گرم بیشترین و جمعیت چمستان با ۰/۳۳ گرم در هر ساقه رویشی کمترین وزن خشک را در بین جمعیت‌های گیاه دم‌اسب داشت. ارزیابی ترکیبات فنلی و فلاونوئیدی نشان داد بیشترین مقدار فنل کل در جمعیت‌های *E. arvense* در نمونه روسیه با ۶/۱ و کمترین مقدار در نمونه کندوان با ۰/۸۴ میلی‌گرم در گرم گالیک اسید به دست آمد. همچنین مقدار فنل کل در گونه *E. telmateia* ۴/۶۸ میلی‌گرم و در گونه‌ی *E. ramosissimum* ۶/۶۱ میلی‌گرم بر گرم گالیک اسید به دست آمد. ارزیابی مقدار فلاونوئید کل در گونه *E. arvense* نشان داد بیشترین مقدار فلاونوئید در نمونه مرزن‌آباد با ۱۲/۲۸ میلی‌گرم و کمترین مقدار در نمونه سوئیس با ۵/۰۴ میلی‌گرم بر گرم روتین به دست آمد. مقدار فلاونوئید کل در گونه *E. telmateia* ۵/۴۰ میلی‌گرم و در *E. ramosissimum* ۴/۳۸ میلی‌گرم بر گرم روتین به دست آمد.

کلمات کلیدی: دم‌اسب صحرایی (*Equisetum arvense* L.)، صفات مورفولوژیکی، فنل و فلاونوئید کل